

VERSLAG
**MET ANDERE OGEN
DOEN-DAG 2023**
Door de ogen van Hannah Hofman

Onderwijs | jeugdhulp
zorg | kinderopvang
met andere
ogen

De Met Andere Ogen Doen-Dag 2023 was weer een dag vol inspiratie, uitwisseling van kennis en ervaring, ontmoetingen en veel nieuwe ideeën en plannen. Dit verslag laat je de Met Andere Ogen Doen-Dag (her)beleven en geeft je inspirerende inzichten uit de keynotes en enkele werksessies. Door de ogen van Hannah Hofman, fictieve beleidsmedewerker bij een grote gemeente. We wensen je veel leesplezier en inspiratie toe!

Ze werkte nu ruim een half jaar als beleidsmedewerker onderwijs en jeugd bij een grote gemeente. Haar oudere collega had gezegd: 'Ga jij maar naar de Met Andere Ogen Doen-Dag, dan ben je in één keer op de hoogte van wat er speelt, en kun je veel nieuwe mensen leren kennen.' Dat het dit keer in Fort Voordorp was in Groenekan, vlak tegen haar woonplaats Utrecht aan, maakte het des te aantrekkelijker om te gaan. Ze besloot de fiets te pakken. Toen ze halverwege was, kreeg ze daar enorm veel spijt van: een venijnige regenbui met rukwinden, die van alle kanten leken te komen, duwde haar bijna een sloot in. En op het smalle weggetje naar het fort werd ze een paar keer bijna van de weg geduwd door passerende auto's. Enfin, ze had gelukkig haar regenpak aan, en ze was niet van suiker.

Eenmaal binnen was het al een drukte van belang. Ze haalde haar naamkaartje - Hannah Hofman, beleidsmedewerker gemeente X - die aan een lintje hing waarvan de kleur aangaf in welke regio je werkte. Ze werd welkom geheten door... 'Vera Naber', las ze op het kaartje met donkerblauw lint, 'netwerkregisseur Met Andere Ogen'. Leuke functie, dacht ze: 'netwerkregisseur', klinkt een stuk boeiender dan 'beleidsmedewerker'. Al vond ze haar functie beslist zeer boeiend. Ze hielp graag mee in het zoeken naar oplossingen voor hoe je onderwijs, jeugdhulp en zorg zo slim mogelijk kon combineren. En slim, dat was ze altijd geweest. Niet voor niets had ze na haar studie sociologie twee jaar mogen meedraaien in het talentenklasje van het ministerie. In die tijd schreef ze ook een roman: Wij zijn er even niet. Een 'roman over de kunst van het niet doen', had ze het genoemd. Soms is het beter om even niets te doen, daarvan was ze overtuigd. Maar vandaag was het tijd voor actie! Ze zette haar gezicht op de stand 'zelfvertrouwen' en stapte de massa in, op zoek naar koffie.

Wat kom je halen vandaag?

Veel tijd om die op te drinken kreeg ze niet, want al iets later dan gepland begon in de zaal het programma. Moderator Minchenu Maduro pakte onmiddellijk de aandacht met een verhaal over een meisje dat het moeilijk had, kwam thuis te zitten, waarna een eindeloze rij deskundigen zich over haar ontfermen wilde. Tot die ene deskundige de juiste vragen stelde: wat wil jij en wat heb je daarvoor nodig? Hoe kunnen we met elkaar gaan samenwerken om verschil te maken? Toen lukte het ineens wel. Klopt, dacht Hannah, samenwerken, op basis van gelijkwaardigheid, dat is de sleutel. 'Wat kom je halen vandaag?' vroeg Minchenu vervolgens aan de zaal. 'Stel die vraag maar aan je buurvrouw of buurman. Je krijgt één minuut.' Een enorm kabaal barstte los. Hannah keek nu pas goed naast wie ze eigenlijk zat: links van haar een oudere dame die al in gesprek was met haar buurvrouw aan haar andere kant een man die druk zat te schrijven. Hij keek haar aan: 'En, wat kom jij halen?' vroeg hij, bijna schreeuwend, om boven het lawaai uit te komen. 'Geen idee', zei ze eerlijk. 'Inspiratie, denk ik. En jij?' 'Ik maak het verslag van deze dag. Pas dus maar op met wat je zegt', zei hij lachend.

Minchenu Maduro,
moderator

Samen-werken is tijd nemen voor elkaar

Michenu Maduro had intussen de zaal weer tot bedaren weten te brengen - hand omhoog steken werkt altijd in het onderwijs - en gaf het woord aan gedragsbioloog Patrick van Veen. 'Waarom apen vlooien', was de titel van zijn keynote. Interessant, dacht Hannah. Ze had vaak het gevoel op een apenrots te zitten, vooral als de wethouders voor onderwijs, jeugdhulp en kinderopvang van haar gemeente - alle drie van een andere partij - elkaar weer eens in de haren vlogen. 'Ze kunnen elkaar beter gaan vlooien', dacht ze. Van dat beeld werd ze heel erg vrolijk.

Al snel was ze gepakt door het verhaal van Patrick van Veen. Chimpansees kunnen heel erg manipulatief zijn, vertelde hij, ze kunnen chanteren en bijten als ze hun zin niet krijgen. Net je collega's. Mwoah, dacht Hannah, zo erg is het gelukkig nog niet. De keynote van Van Veen ging over samenwerken, of eigenlijk over het verschil tussen samen-leven (co-existentie) en samen-werken (co-operatie). Bij samen-leven maken we gebruik van elkaars competenties zonder echt samen te werken. Een voorbeeld uit de dierenwereld: als een giraf begint te hollen, kun je maar beter zelf ook gaan rennen, want dan is er echt wat aan de hand.

Samen-werken gaat een stap verder: je hebt elkaar nodig om een gemeenschappelijk doel te bereiken. Chimpansees zijn bijvoorbeeld heel creatief als ze alleen door samen te werken bij het voedsel kunnen komen. Maar zodra ze merken dat de ander veel meer voedsel krijgt dan zichzelf, houden ze het voor gezien. Er moet dus sprake zijn van een zekere mate van gelijkwaardigheid. Al gun je de een soms net wat meer dan de ander. Net als bij mensen eigenlijk.

Het gaat erom, betoogde Van Veen, dat je een relatie weet te leggen met de ander. En dat doe je door elkaar te 'vlooien': tijd voor elkaar te nemen, koffie met elkaar te drinken, echt met elkaar in contact treden, en niet via een beeldscherm. Oei, dacht Hannah, de meeste overleggen heb ik meestal online tegenwoordig. En koffie drink ik zelden, behalve in mijn eentje aan mijn bureau.

Creëer ruimte om buiten de bekende kaders te denken, ging Van Veen verder. Pubers zijn daar heel goed in. We hebben meer pubergedrag nodig om uit onze comfortzone te komen. Anders blijven we doen wat we altijd al deden. Bestuurders zijn daar een goed voorbeeld van: die kunnen zo op elkaar gericht zijn dat ze niet zien dat elders allang een oplossing is gevonden. Klinkt hard, dacht Hannah, maar hij heeft een punt.

Patrick van Veen,
gedragsbioloog

'Alleen door mezelf te blijven, kan ik het leven aan.'

Miquel Pocorni betrad het podium, 24 jaar, lang en slank, als een giraf tussen de zebra's. Miquel is basketbalcoach en ook dichter, zo bleek. Hij deelde zijn worsteling van een aantal jaren terug toen hij op zoek was naar zichzelf en te maken kreeg met de 'hulpverlening'. Hij las voor wat hij in die tijd had opgeschreven: 'Hoe kan ik jou vertrouwen? Hoe weet ik dat je echt om me geeft? Ben ik een van je klanten, of zie je mij als persoon?' Mooi, dacht Hannah. Maar Miquel had nog meer: 'Kijken doe je door te luisteren', zei hij, 'te luisteren naar je hart. Je hart vertelt je wie je bent. Alleen door mezelf te blijven, kan ik het leven aan.'

Wat mooi! dacht Hannah weer. Ze merkte dat ze wat weg droomde. Ze deed haar best haar aandacht nog te richten op de presentatie die nu volgde.

Slimme combinaties van data en kennis

Over de kracht van de combinatie van data en kennis om daarmee problemen voor te kunnen zijn. Smart Start noemden ze dat in Tilburg. Door onderzoekers en data-experts te betrekken bij de ontwikkeling van beleid, werden slimmere keuzes mogelijk.

In haar eigen gemeente waren ze hier ook mee aan het experimenteren, wist Hannah. Het klonk logisch, maar in de praktijk bleek het nog niet zo eenvoudig te realiseren: alle data die beschikbaar was, moest je zo slim mogelijk zien te combineren en gebruiken, uiteraard volgens de privacyregels, dus niet herleidbaar tot individuele gevallen. Ze nam zich voor maandag meteen eens uit te zoeken welke collega's zich hiermee bezighielden, ze wilde er graag over meedenken.

Miquel Pocorni,
basketbalcoach/
dichter

Astrid
Plagmeijer
Smart Start

Ilse van Gompel
Smart Start

Iedereen is gelijkwaardig en heeft elkaar nodig

Tijdens de koffiebreek zocht ze naar Miquel Pocorni. Ze wilde hem complimenteren. Door zijn lengte was hij makkelijk te vinden in de massa, maar hij was natuurlijk al omringd door allerlei mensen die iets van hem wilden. Plotseling keek hij haar recht aan. Ze moest blozen. Misschien niet helemaal het goede moment, dacht ze. Snel draaide ze zich om en begaf ze zich naar de werksessie waarvoor ze zich had ingeschreven. Ze ging aan een van de tafeltjes zitten en stelde zich voor aan haar tafelgenoten: collega's van een Brabantse gemeente. Zij hadden zich ingeschreven voor de werksessie van Astrid Ottenheym om te horen hoe je binnen een regionaal netwerk tot een cultuurverandering kunt komen die nodig is om met elkaar een goed functionerend pedagogisch ecosysteem rond het kind te vormen. Astrid had er een boek over geschreven: *Hoe is het met jou? Lessen uit een pedagogisch ecosysteem*. Ze vertelde bevolgen over de zichtbare bovenstroom en de onzichtbare onderstroom, die vaak veel bepalender is. Ze schetste het belang van 'the whole system in the room' om de juiste keuzes te kunnen maken. En dat een *topdown-benadering* - dat de bestuurders zeggen hoe het moet - niet werkt: binnen een pedagogisch ecosysteem is iedereen gelijkwaardig, heeft iedereen elkaar nodig en is iedereen afhankelijk van elkaar. Onvermijdelijk stuit je dan regelmatig op weerstand. En achter weerstand zit meestal een legitieme zorg verborgen. Het is dan zaak gezamenlijk het vraagstuk helder te krijgen, samen te puzzelen, totdat de oplossing in zicht komt. Daarvoor moet je uit je eigen veilige bubbel durven te stappen, zo betoogde Astrid, en je bewust worden van de taal die je spreekt, met woorden die voor een ander misschien heel wat anders betekenen dan jij ze bedoelt.

Ach, dacht Hannah, wat is samenwerken toch moeilijk, echt samenwerken, echt luisteren naar een ander. We denken het allemaal zo goed te weten, vooral wat een ander zou moeten doen. En we zitten zo vast, bedacht ze ook, in de veilige structuren van onze organisaties, met al die regeltjes, protocollen, procedures. Uit onze bubbel, we willen het zo graag, maar wat vinden we het moeilijk!

Op deze Met Andere Ogen Doen-Dag lukte het in ieder geval wel. Hier bestonden geen bubbels, of in ieder geval liepen de bubbels hier stevig door elkaar. En zo kon het zijn dat je tijdens de lunch zomaar in gesprek raakte met een schoolbestuurder. 'Wat we vooral nodig hebben', zei deze tegen Hannah, 'is een beetje professionele vrijheid voor de mensen die het werk doen. Geef professionals de ruimte om naar eigen inzicht de keuzes te maken die nodig zijn. Dat zou al heel erg helpen.' Zei de schoolbestuurder tegen de beleidsmedewerker. 'Maar hebben wij dan nog wel wat te doen?' durfde Hannah te vragen. 'Ruimte geven is het belangrijkste dat we kunnen doen', zei de bestuurder, 'ook als' - en ze keek even op Hannah's naamkaartje - 'beleidsmedewerker.'

Werken vanuit de bedoeling

Na een muzikaal intermezzo door Kasper Nova, die een prachtige interpretatie gaf van Michael Jacksons *Man in the Mirror*, ging het programma verder met een presentatie uit Hannah's eigen woonplaats Utrecht. Jetta Spaanenburg, directeur-bestuurder van Samenwerkingsverband Utrecht PO, vertelde hoe alle partijen in Utrecht zich hebben geschaard achter een doorgaande lijn van 0 tot 27 jaar. Samen zijn we er verantwoordelijk voor dat alle kinderen en jongeren in een inclusieve omgeving tot ontwikkeling kunnen komen. Daarvoor hebben we inclusieve onderwijshuisvesting nodig, en aandacht voor inclusie in de opleidingen.

Ook de paneldiscussie ging vervolgens voor een groot deel over inclusie, en dan vooral over de vraag of de samenleving als geheel wel zo op inclusie gericht is. De toon in het maatschappelijk debat lijkt vooral gericht op polarisatie, zo hadden de recente verkiezingen ook weer laten zien. Terwijl de wereld van onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang toch echt iedere dag opnieuw eraan werkt om alle kinderen een plek te geven waar ze tot hun recht komen, zoveel mogelijk samen met andere kinderen.

Wethouder Steven de Vries van de gemeente Baarn pleitte ervoor om vooral vanuit de bedoeling te werken. Dat hoorde Hannah in haar gemeente ook regelmatig. Toch bleven initiatieven vaak steken bij de vraag: vanuit welk potje gaan we dit betalen? 'Ik maak regelmatig mee', vertelde wethouder De Vries, 'dat wat ik officieel zou moeten doen, simpelweg niet goed voelt. We moeten ons altijd afvragen: wat is het effect in de gemeenschap van de keuzes die we maken? Wat is het resultaat voor de kinderen?'

Saskia Spierings, directeur van een basisschool in de Rotterdamse wijk Charlois, gaf een mooi voorbeeld van doen wat nodig is, ook al schrijven de regels misschien wat anders voor. 'Ik kreeg een gezin op school dat nog nauwelijks een woord Nederlands sprak. Eigenlijk hadden de kinderen eerst een jaar naar een schakelklas moeten, om de taal te leren. Maar die zaten allemaal vol. Moet ik dan zeggen: ga thuis maar wachten tot er een plekje is en kom dan na een jaar weer terug? Ik heb de kinderen gewoon ingeschreven op school, en we zijn begonnen. Ook zij horen er gewoon bij.'

Kasper Nova
Zanger

Jetta Spaanenburg
Directeur-bestuurder
samenwerkingsverband Utrecht PO

Saskia Spierings
Directeur OBS de Toermalijn -
Rotterdam Zuid

Steven de Vries
Wethouder Jeugd, Volksgezondheid,
Welzijn en Duurzaamheid gemeente Baarn

Martin van de Ruit
Voorzitter Raad van Bestuur Gro-up

'Wat wil jij? Wat heb jij nodig?'

Mooi hoor, dacht Hannah, zo zou het inderdaad overal moeten: 'gewoon' doen wat nodig is, door professionals die ondersteund worden door mensen als zij. Misschien dat het ons dan lukt om alle kinderen en jongeren te behouden voor het onderwijs. In de werksessie verzorgd door jongeren van de Adviesraad Eigenwijsheid waar ze vervolgens naartoe ging, hoorde ze dat dat helaas nog niet altijd vanzelfsprekend is.

Melchior, Nils en Danaë hebben ieder hun eigen verhaal waarom het ze niet lukte een 'normale' schoolloopbaan te doorlopen. Rode draad in hun ervaringen is dat ze geen regie hadden over hun ontwikkelproces. Om uiteenlopende redenen liepen ze vast in het onderwijs, maar niemand die ze vroeg: wat wil je zelf? Dat is meteen hun belangrijkste advies aan iedereen die het wil horen: betrek kinderen en jongeren bij de keuzes die je voor hen maakt. Begin met de vraag: wat wil jij, wat heb jij nodig?

Waarom is dat zo moeilijk, dacht Hannah. En waarom willen we kinderen per se in het systeem dwingen in plaats van dat we met elkaar óm het kind heen gaan staan? Ze had daar nog geen antwoord op. De jongeren van de Adviesraad Eigenwijsheid hadden nog een prachtvoorbeeld van de absurditeit van het systeem. Hun ervaring is, dat als je eenmaal 18 bent, je geacht wordt volwassen te zijn en je dan geen aanspraak meer kunt maken op jeugdhulp. Voor deze jongeren wilden ze een voorziening in het leven roepen die betaald zou worden uit de samenvoeging van individuele pgb's (persoonsgebonden budgetten). Triceratops noemden ze deze woonvoorziening die jongeren zou moeten voorbereiden op een zelfstandig leven. Probleem was dat deze voorziening geen 'productcode' had en dus niet gefinancierd kon worden - terwijl het aantoonbaar stukken goedkoper zou zijn dan de individuele pgb's die wél een productcode hadden. Gelukkig is er dan altijd wel een beleidsmedewerker als Hannah die weggetjes weet te vinden om de productcodes heen en die de 'struikelgevaren' van het systeem - zoals de jongeren het zelf noemen - weet te omzeilen zodat toch gebeurt wat nodig is.

Melchior

Lid Adviesraad Eigenwijsheid en beleidsadviseur bij verschillende samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs

Danaë

Ervaringsdeskundige

Nils

Lid Adviesraad Eigenwijsheid en Einstein Class in Franeker

Van beleidstaal naar wat-zie-ik-je-doentaal

Haar hersens kraakten aan het eind van de middag. Eigenlijk zat ze wel vol - zoveel om over na te denken! - en ze zag om zich heen dat dit voor meer mensen gold. Gelukkig was daar Mirella van Minderhout met de keynote 'Van Kind naar Context'. Zij plaatste alles weer even in het juiste perspectief. Waar we heel goed in zijn, zo hield ze de zaal voor, is woorden gebruiken die verhullen dat we het eigenlijk niet goed weten. We willen 'inclusief onderwijs', maar wat is dat, en hoe doe je dat? Weet je wat? We noemen het inclusiever onderwijs, dan zitten we altijd goed. Hier moest Hannah enorm om lachen, en ze was niet de enige. Maandenlang hadden ze vergaderd tussen de verschillende afdelingen van haar gemeente die zich bezighielden met onderwijs en jeugd. Drie wethouders waren erbij betrokken. Een 'inclusieve aanpak' was het onderwerp - want dat hadden ze opgeschreven in het coalitieakkoord - met uiteindelijk de uitkomst: we gaan 'inclusiever werken'. Wat dat dan precies in moest houden, daarover werd de komende maanden dan weer vergaderd.

Eigenlijk weet iedereen heel goed, zo betoogde Mirella van Minderhout, dat de leerkracht, de professional, het verschil maakt. En dat dit dubbel zoveel geldt voor kwetsbare kinderen. Wat we dus moeten doen, volgens Mirella - en deze zaal was er niemand die het daar niet mee eens was - was de leerkracht de ruimte te geven een context te creëren waarbinnen een kind zich veilig voelt en zich ontwikkelen wil. Niet meer denken: 'TLV'tje, weg ermeetje', en 'graag gerepareerd retour' maar echt luisteren naar hoe een leerkracht haar vak wil uitoefenen: wat heeft zij nodig om de pedagogisch-didactische context voor het kind zo sterk te maken dat geen kind meer buiten de boot valt. Daarvoor moeten we onze beleidstaal loslaten - taal waar je vaak niks op tegen kunt hebben, maar waarmee je ook heel weinig zegt - en overgaan op wat-zie-ik-je-doentaal, gedragstaal, zoals Mirella het noemt. Beleidstaal creëert weerstand, met gedragstaal komen we in beweging.

Dat was een bijzonder waardevol advies, vond Hannah, dat ze maandag meteen ter harte zou nemen. Als het iemand zou moeten lukken om beleidstaal te vermijden en taal te gebruiken die iedereen begreep, dan was zij het wel. Zij had tenslotte een roman geschreven. Eigenlijk was het heel eenvoudig: begin met luisteren, en vraag: wat heb je nodig? Wat kan ik vervolgens doen om jou te helpen, en wat doe jij? Als we dat dan opschrijven, zijn we al een heel eind op weg om 'samen impact te maken in de regio'.

Hannah trok haar regenpak weer aan en stapte de schemering in. Het was koud, nat en winderig, maar ze was blij dat ze naar deze dag was gekomen. Ze zou er een verslag van maken voor haar collega's, misschien wel in de vorm van een verhaal... Hé, was dat niet Miquel Pocorni die daar fietste...?

Colofon

Organisatie Met Andere Ogen Doen-Dag

Vera Naber, netwerkgeregisseur Met Andere Ogen

Jazz van Strijland, programma adviseur Met Andere Ogen

Tekst

Richard Stuivenberg Producties / Uitgeverij HENS

Fotografie

Hans van der Woerd

Vormgeving

Duncan Baumbach, Wit Communicatie

onderwijs | jeugdhulp
zorg | kinderopvang
met andere
ogen

netwerkmetaanandereogen.nl

metandereogen@vng.nl